Checkräkning är spar-räkning
Ekonomisk • Tidsbesparande • Praktisk
Öppna checkräkning
JORDBRUKSKASSAN

LÄNSTIDNINGEN
Östergötland

RING OSS när det gäller
KORRIGAL
till taket
ANDERSSON MASKINFIRMA
LINKÖPING • Tel. 13 54 70, 13 54 80

Nr 1 1968

Hemma på gårn

JANUARIDAG

DET ÄR SKÖNT med helger, men vardagar är också bra. Och nu är vi alltså inne i ett stycke helgfri del av året. Det nya året som gjorde sin entré i gnistrande köld och bländande månljus. Apropå helgfritt så är det ju inte så helgfritt ändå när vi har en söndag i veckan och det är många som har ledigt och firar lördag också. Man får bestämt tänka om. Det är ett gammalt talesätt detta, med helgfria perioder, oxveckor o.s.v. Man hänger inte riktigt med som man borde göra.

I skrivande stund (som är en måndagsmorgon) visar termometern tio minusgrader. Vi har haft några lätta snöfall de senaste dagarna, men inte så stora mängder så här har plogats. Och det har hållit sej vid ett par köldgrader. Men i dag knarrar det i snön under stövlarna. Ett par morronpiggna men värmeälskande katter störtade in när vi låste upp farstudörren för att bege oss till lagårn i den vanliga ottan. Jag tror att kossor är morronpiggna — kvällströtta. Nog är de vakna och väntar på mat och dryck. Och har kojat innan man går därifrån på kvällen fast det inte är så sent. Men kanske är det bara som de blir vana vid tiderna man håller. De måste ju alltid rätta sej efter husbonds.

Protestera kan de förstås och gör väl också ibland av olika skäl. Och då kan det bli rätt så högljutt. Här brukar de i allmänhet vara tystlåtna och verka belåtna. Detta om kossor.

DET HAR LJUSNAT något, visst har det. Särskilt på eftermiddagarna märker vi den lilla skillnaden att skymningen tvekar en stund längre innan den övergår i kvällsmörker. Morgnarna är just inte synbart förändrade. De är fortfarande mycket mörka och senfärdiga med att släppa fram gryningsljuset. Vi får tåla oss lite. Årets första liksom sista månad har kortkorta dagar. Kylen väderlek gör den ju ännu kortare. Men en förändring håller på att ske och vi går mot ljus och vår igen även om det ligger ett par vintermånader emellan.

I en dikt av Gabriel Jönsson är det särskilt en vers som jag älskar att läsa och gärna vill citera den här tiden på året.

Se, för din skull kör solen ut
sitt spann ur österns sprängda
skjul
och slår var kväll en ny minut
en gylne nagel i sitt hjul.

Anna-Greta

Nu har centern . . .

(Forts. fr. sid. 1)

Andersson, tidigare Brämhult.

Centern har därmed två kvinnor i första och två i andra kammaren. I första kammaren sitter Elvy Olsson från Södermanland och Maj Pehrsson, S:a Älvsborg och i andra, Anna-Lisa Nilsson från Kristianstad och Gunnel Jonäng från Gävleborgs läns valkrets.

Maj Pehrsson kommer till riksdagen trots att hon var tredje suppleant för Torsten Andersson. Förste suppleant var Anton Larsson, »Tösse, som i egenskap av landstingsråd, icke önskade komma ifråga till riksdagen. Andre suppleant var ordföranden i Sveriges Slakteriförbund, Gunnar Svensson, också han dalslänning, men han avböjde på grund av för stor arbets-

Trollen bodde i Skäggs håla:

Sveriges vackraste by heter ÖDESHÖG — och LURÅS

— Av WILBORN AGREN —

☐ Det leende samhället Ödeshög beläget i den sydvästligaste spetsen av det fagra Östergyllen har sett ett myller av människor komma och gå. Ända till för endast några år sedan måste alla vägfarande resa igenom just Ödeshög, då de for på riksbuvudvägen, norrut eller söderut. Det ligger alltså till på det sättet, att Ödeshög är en bygd som från gammal tid råkat hamna mitt i landets livligaste stråkcentrum. Utan att samhället någonsin blev varken stortätort eller ännu mindre en stad, så har orten fått en sällsam klang i det allmänna folklivet. Detta beror givetvis på det läge som Ödeshög från början fick. Landsvägens riddare har väl i alla tider "pustat ut" en aning just här, innan de dragit vidare på sina resor längre fram i Sverige — eller kanska farande söder ut med sikte på kontinenten.

Ödeshögsbygden är egentligen ett fascinerande och synnerligen intressant avsnitt i vårt lands historia och geografi. Kommunen är belägen mitt i den markanta randen mellan den djupa och intensiva skogsbygden och den gigantiska och tjusiga slättbygden. Den där storslagna kedjan mellan skogar och slätter heter Holaveden, och kallades fördom en stor skog mellan Småland och Östergötland, hvilken skog då räknades för rikets förmur, och som sådan är av historisk märkvärdighet". Det är en beteckning som i synnerhet väl får gälla just för Ödeshög med kringbygd. I tejderna med danskarna beslöt den svenska hären på sin tid — 1309 — att bjuda rejält motstånd i Holaveden. Och att ödeshögsbor var med på ett hörn kan man ta för givet — så stridbart släkte som dessa duktiga och starka människor alltid varit!

Nyligen har från trycket — efter många års intensiv väntan för oss som fastat oss varmt vid Ödeshög — en sockenbok utkommit. Boken kallas ÖDESHÖG GENOM SEKLERNA, och är en antologi med ett välvalt och mycket välredigerat innehåll. (AB Sigfr. Kullerstrand, Ödeshög). Författaren eller måhända redaktören för Ödeshögs första del av sockenboken, den kunnige skribenten och forskaren Hugo Brolin, har verkligen utfört ett lovvärt arbete. Vi hade knappast väntat att red. Hugo Brolin sitter inne med så allsidig kunskap om Ödeshög. Han har ju inte bott i bygden på mycket länge, men tydligen — som så många andra av oss före detta ödeshögsbor — bevarat en fin kontakt med denna bygd.

Klokt nog har han inte satt sig ned för att skriva ihop Ödeshögs historia på klassiskt sätt. Vi lyckönskar honom till att ha avstått just från en sådan gammaldags uppgift. Sådan sockenhistoria blir nämligen ofta väldigt steril, torr och tråkig (ett flagrant exempel har vi i dagarna från en sockenbok från en ort i Kalmar län, en diger och otillgänglig vetenskaplig skrivning). Brolin har satsat på att samla ihop skönt litterärt men dock historiskt högvärdigt stoff — från många källor. På det sättet har han verkligen lyckats skapa en bok om Ödeshög, en bok som är inte bara värdig orten, men också en allmänhetens fina källa.

Kulturnämndens ledamöter i Ödeshög har visat riktigt intresse för arbetet. Carl Aug. Gustafsson i Skattegården, lärare Werner Falk, bonden Erland i Syllerstorp, redaktör Arvid Gomér och

Redan i medeltiden brukades jorden i den avrika skogsbygden i Holaveden. Här en bild från Stora Aby i Ödeshögsbygden.

Brolin tecknat. Tillsammans har man således plockat samman ett verk som lämnar många fakta, har skönlitterära drag och rik lokal upphängning.

Därmed har vi inte påstått, att detta är något varken fullkomligt eller uttömmande verk om Ödeshög. Långt därifrån, men arbetet har hög klass, och kan mottas med tacksamhet — och främst är det läsvärt.

☐ SOCKNENS SVAM

I Bokens inledning betecknas Ödeshög som "socknen vid allfarvägen". Det är vad vi antytt i denna artikel: bygden låg ju redan n äraÖdeshögs sockenbildande just vid den stora väg som korsade igenom bygden, någon gång så där på 1300-talet. Köpmän, krigare, pilgrimer och munkar på väg mot norr drog fram på Västra Holvägen — "riksettan" modell medeltiden. Fredliga färdemän vilade ut i själastugan vid Uppgränna och bad en bön före infarten i de farliga skogarna (på väg mot Ödeshög).

Och svenska kungar på Eriksgata färdades med stora följen i motsatt riktning. Vid "midhian skog a Hulawid" avlöste smålänningarna östgötarna som eskort, berättar Brolin. Ödeshög har alltid haft ett strategiskt läge i mitten av sydriket!

När boken sammanställts har rikligt material funnits på bordet. Det bör då ha haft svårigheter att bemästra och redigera alltsammans, och få någon reda i samlingen. Brolina har prövat saken och skilt sig med ära från jobbet: vi har fått en präktig och redig berättelse om Ödeshög.

När det gäller bygdens äldre historia tycker man att Brolin tagit med vad som varit nödvändigt. Men det är uppenbart att Ödeshög måste vara vårt att få en andra del med stoff om denna fängslande bygd. Och känner vi Brolin och Ödeshögsborna ordentligt — och det gör vi — så kommer den delen redan när denna första bok är slutsåld hos bokhandlare Kullerstrand!

☐ ANSGAR OCH GULDSKATTEN

Docent Thorsten Andersson i Uppsala, bördig från Ödeshög, bidrar med en intressant uppsats om Lysings härad och dess socknar. Artikeln ger ett bra utgångsläge för fortsatt berättelse om orten. Av denna kria får man klart för sig, att den nya storkommunen Ödeshög, alltså det nya kom- är egentligen det gamla Lysings härad. Urgammal enhet kvarstår i modern tid, således.

En höstdag 829 strök Nordens apostel Ansgar Ödeshögs kuster förbi! Vättern var blå och orolig, då som nu. Holaveden tornade upp sig och kustlinjen mjuknade mot vad som flera hundra år senare blev Öninge. 1875 hittade man en guldskatt i Erikstorp. Skatten hade grävts ner där omkring år 1000, på Olof Skötkonungs tid, av en ödeshögsviking. Mynten var från Arabien. I 800 år låg skatten gömd, men blev funnen.

☐ DANSKA KRIGARE VID KYRKAN

Om det nordiska sjuårskriget berättas utförligt från 1563—70. Det förekom en hel del strapatsrika saker i Holaveden, och danskarna slog läger vid Ödeshögs kyrka.

1586 hade prästen i Ödeshög tyska gäster. Samuel Kichel var på långfärd och hannade i februari 1586 i Ödeshög, och ger några tidsbilder från besöket. För övrigt har många resenärer berättat i skrift just om vad de sett och hört i Ödeshög. Per Brahe ägde rätt mycken egendom även i Ödeshögsbygden. Per kallade kungens fogde för "En näsewiss buffel". Så det så.

Den sista av skolegodsfondens gårdar som friköptes var Tyrsabol och det skedde så sent som 1952. Det märkliga är att samma släkt i tio generationer suttit på den gården ända sen Gustav Vasas dagar.

☐ BRÖLLOP I HOLKABERG

Roligare bler det efter berättelserna om krig och örlog. Besöket vid gästgiveriet i Holkaberg är en rolig sak — och vem skulle inte ha velat vara med om bondbröllopet där 1818, tror ni? Eller fått en bot sovel med vid kungafrukosten 1839. Och Carl von Linné reste här förbi 1741, då han återvände från Öland. "Jordtistel sägs allestädes på marken mellan Omberg och Ösjö", skrev blomsterkungen den gången.

Roligt berättar också Halvar Andersson om det dagliga livet på gästgivaregården, och för oss tillbaka till mitten av 1800-talet. En väsentlig del av sockenboken skildrar kommunister C. J. Eek och dennes märkliga och betydelsefulla andliga rörelse i bygden. Brolin har här riktigt tagit med en artikel av teol. dr N. Jacobsson, och därmed får detta läseri säker teckning. Tidstroget berättar Eek själv i en artikel om dagligt liv i Ödeshög 1771.

Många fina bilder från det folkliga livet i ödeshögsbygden lämnas i en omfattande skrivning, vilket inslag förstärker vårt påstående om den här bokens höga klass och allsidiga innehåll. Fridtjuv Bergs far berättar en del minnen från orten — och om sitt frieri i Stenkilsby!

☐ SKROCK OCH VIDSKEPELSE

Sven Rothman cyklade omkring i bygden 1911—1912 och intervjuade äldre människor. Hans avsnitt från Ödeshög och Stora Aby har tagits med i det brolinska verket. Här ett smakprov:

— De va ett folk i Stave, som "Väva-Tilda" tjänte hos. A di hadde sia kor oppe i berga. Di hadde e lita fé, som körde hem korna, när di skulle mjölka. A ho va så skön, den där, men när ho vände sej om, så va ho ihålier. Om kvälla så lämna di e lita skvätt i bytta. Men om möra så va bytta så skurader å finer så, berättade hemmansägare Fredrik Johansson i Stava (han var född 1839).

I slutet av denna högklassiga sockenbok har Hugo Brolin tagit med material från tiden kring sekelskiftet, 1800-talets slut och 1900-talets början. Detta anser vi som speciellt värdefullt som analys av tiden då vår nuvarande äldsta generation såg dagens ljus.

☐ LURÅS — SVERIGES FINASTE BY

Lektor N. P. Ödman var på besök i Ödeshög omkring 1910. Han skrev då: Ödeshög är helt enkelt en by, ingenting vidare. Men jag skyndar mig att tillägga, att det är Sveriges finaste by, och säkert torde det vara Sveriges största också, ty den har icke mindre än 800 invånare.

1935 kom fint folk på visit: Dagens Nyheters journalist Bonn och tecknare Birger Lundquist. De berättade sedan om sitt besök i "Lurås" — som helt enkelt var Ödeshög. Deras posträtt av Ödeshög är på kornet.

Hugo Brolins antologi om Ödeshög är ett arbete på endast 157 sidor. Omfånget är lagom, inte för tunt, inte heller för kompakt. Boken har en modern layout, fina ingresser, bra bildmaterial. Givetvis kunde Hugo Brolin på en ca 30—40 sidor själv ha skrivit ned material som kompletterat vad som nu satts på pränt. Men det kanske blivit ett hastverk — han säger själv i förordet att han saknat tid för sådana åtaganden.

Nuvarande ödeshögsbor, och sådana i förskingringen, kan knappast ha räknat med att för det fascila priset av tolv kronor (i nuvärde) få en sockenbok om "össjö" i sin ägo. Men nu har det hänt!

Vice presidenten i EEC Sicco Mansholt blir huvudtalare vid lantbruksveckans allmänna sammanträde den 10 mars nästa år. Han skall tala över ämnet EEC:s jordbrukspolitik i dag och i morgon. Sicco Mansholt som är holländare betraktas som EEC:s jordbruksminister. Han är just nu föremål för stor uppmärksamhet efter ett utspel vid ministermötet i Bryssel för någon vecka sedan, då han lade fram en radikal plan för lösning av CCE:s överskottsproblem. Nedläggning av åker, premier för utslaktning av kor och avgångsvederlag till lantbrukare som slutar, är huvudlinjer i planen. Lantbruksveckan pågår under tiden 10—15